בא ב

א. אין הלכות קרבן פסח[1] פסק'נט דער רמב"ם, אז „אע"פ וואס א קטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני איז חייב בפסח שני

— ווייל די הלכה איז כדעת רבי אז פסח שני איז „רגל בפני עצמו" (און דעריבער קען דער חיוב פון פסח שני חל זיין אפילו אויף איינעם וואס איז ניט געווען מחוייב אין פסח ראשון)[2] —

פונדעסטוועגן, „אם שחטו עליו בראשון פטור"[3].

איז ידועה די תמי' בזה (ווי עס פרעגט דער כסף משנה[4]): „אטו קטן בר חיובא ופיטורא הוא" — איז ווי קען די שחיטה עליו בראשון (ווען ער איז ניט געווען א בר חיוב) פטר'ן אים בפסח שני?

דער כסף משנה ברענגט דעם תירוץ פון ר"י קורקוס[5]: כיון דרחמנא רביי' לקטן שישחטו עליו וממנין אותו [ווי מ'לערנט[6] עס אפ פון דעם פסוק[7] „שה לבית" — „מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו הקטנים"] — נפטר הוא בכך מן השני.

פרעגט דערויף דער מנחת חינוך[8]:

1) פ"ה ה"ז.
2) פסחים צג, א. רמב"ם שם ה"א (ואילך).
3) ראה צפע"נ הל' תרומות פ"ב הי"ב (מג, ג) דמקורו דהרמב"ם הוא מירושלמי פסחים פ"ח ה"א. ע"ש. וכ"כ ברידב"ז לירושלמי שם (ובקרבן העדה ופני משה פירשו דברי הירושלמי באו"א).
4) על אתר. וכן הקשה בטורי אבן (אבני מילואים) לר"ה כח, א. ועוד.
5) ועד"ז תי' בקרית ספר (להמבי"ט) על אתר.
6) פסחים פח, א. וראה לקמן הערה 12.
7) פרשתנו יב, ג.
8) מצוה ה סק"ב (קרוב לסופו).

לויט מסקנת הגמרא איז נדרים[9] (און אזוי איז אויך משמע פון רמב"ם[10]) איז „שה לבית אבות[7] לאו דאורייתא", ד. ה. אז מן התורה איז ניטא קיין דין מינוי אויף א קטן[11] (און דאס ממנה זיין א בן קטן אויף א קרבן פסח[12] איז בלויז מד"רבנן).

ב. אין חידושי ר' חיים הלוי (אויפן רמב"ם[13]) איז מבואר, אז „הא דשה לבית אבות לאו דאורייתא הוא (רק) לענין חיובא" (אז ס'איז ניטא קיין חיוב אויפן אב צו מקריב זיין פסח על הקטנים), אבער „לענין עיקר דין מינוי אתרבו גם קטנים מקרא דשה לבית דהאב יכול

9) לו, א.
10) ממ"ש בהל' ק"פ (פ"ב ה"ח) — דבגדולים צ"ל מדעתן (ואי ס"ל שה לבית אבות דאורייתא — יביא אדם פסח על חבירו שלא מדעתו, כבנדרים שם) — כ"כ במנ"ח שם (ועוד) בדעת הרמב"ם.
אבל להעיר שלדעת כמה (קהלת יעקב (אלגזי), הובא ביד דוד לפסחים שם. ועוד) פסק הרמב"ם דשה לבית אבות דאורייתא (וכידועה השקו"ט אם יש בזה סוגיות מתחלפות — ראה תוס' גיטין כה, א. רמב"ן וריטב"א שם. שטמ"ק נדרים שם. וראה ג"כ תוס' גיטין סד, ב. קידושין מב, א. ועוד. ואכ"מ).
אבל ראה לקמן בפנים (סעיף ג ואילך) שאדה"ז (דבטח לא פליג על הרמב"ם) פסק להלכה כדעת התוס' (פסחים פח, א. שם פט, סע"א) דשה לבית אבות לאו דאורייתא.
11) ראה תוס', ר"ן, ותוס' הרא"ש נדרים שם. שטמ"ק שם. תוד"ה שה פסחים פח, א. וראה לקמן הערה 21.
12) ראה סוכה מב, ב ובפרש"י שם. רמב"ם הל' ק"פ פ"ב ה"ד.
13) להל' ק"פ פ"ה ה"ז.

*) וראה שם השקו"ט במ"ש הרמב"ם הל' ק"פ פ"ב ה"ד ובכסף משנה שם. ואכ"מ.

למנותן שלא מדעתן"[14], און ס'איז „חל עליהן דין מינוי ובעלים של פסח מד"ת".

און עפ"ז פארענטפערט ער דעם פסק הרמב"ם הנ"ל, ווייל כאטש אז „לא איכללו קטנים בחיובא דק"פ" (וואָרום א קטן איז ניט קיין בר חיובא), פונדעסטוועגן — „הפסח עולה להם", ובמילא איז ער „פטור מפסח שני כיון דכבר קיים הקרבת הפסח ומצותו בראשון".

יתירה מזו געפינט מען אין צפע"נ (פון ראגאטשאווער)[15], וואס ער איז מבאר אז עס זיינען פאראן צוויי דינים ווי א קטן קען עסן פון קרבן פסח:

א) מצד דעם דין פון „שה לבית אבות" — וואס אין דעם אופן ווערט דער קטן ניט פאררעכנט פון די „בני החבורה" און ער האט ניט קיין שייכות צו הקרבת ועשיית הפסח, און דאס וואס ער עסט פון קרבן פסח איז נאר ווייל ער איז „בטל[16] להאב".

ב) אויב אביו האט אים מונה געווען על פסחו — וואס דערמיט ווערט ער אייגער פון די „בני החבורה"[17] (ובאופן זה מוז דער קטן זיין אזא וואס קען עסן א כזית[18], און ער מוז זיין א „בן דעת"[19]).

און דער פסק הרמב"ם „אם שחטו עליו בראשון פטור". דעדט זיך נאר אין א פאל ווען דער קטן איז געווארן אייגער פון די בני החבורה ע"י מינוי — שחטו עליו — ווייל דעמאלט איז די עשיית הפסח אויך צוליב אים.

ג. אבער דער תירוץ (אז אפילו לויטן מ"ד „שה לבית אבות לאו דאורייתא" איז א קטן בגדר מינוי מה"ת) איז דורש ביאור נוסף:

תוספות[20] זאגט אז לויטן מ"ד שה לבית אבות לאו דאורייתא איז דער קרבן פסח א דבר איסור פאר דעם קטן, ווייל דער קרבן פסח טאר ניט געגעסן ווערן שלא למנויו [און דאס וואס מען מעג מאכיל זיין דעם קטן פון קרבן פסח איז נאר דערפאר וואס „איכא חינוך מצוה"]. דאס הייסט, אז לויט תוס' איז א קטן (למ"ד שה לבית אבות לאו דאורייתא) ניט בגדר מינוי[21]; ניט נאר ער איז ניט בגדר חיוב, נאר ער איז איסור בזה, ניט בגדר הקרבן — מן התורה איז איסור אים אפילו מאכיל זיין פון ק"פ,

און דער אלטער רבי ברענגט אראפ שיטת התוס' להלכה, וז"ל[22]: כל דבר

---

14) ומפרש עפ"ז דברי ר"ז בפסחים (פח, א) „שה לבית מ"מ" כפשוטו (וכפרש"י שם. וכ"ה בר"ח שם. וראה שטמ"ק נדרים שם) דאין צריך דעת הקטן, ודלא כפי' התוס' פסחים שם (הובא לקמן בפנים). וראה שם פירושו בהמשך סוגיית הגמ' בנדרים שם.

15) צפע"נ הל' תרומות פ"ב הי"ב (מג, ב-ג). וראה ג"כ שו"ת צפע"נ דוויגסק ח"ב ס"ח-יו"ד (הועתקו (רובם) בצפע"נ עה"ת פרשתנו ע' נט ואילך).

16) ראה לשונו בשו"ת צפע"נ שם רס"ט (וראה שם שזהו דלא כהתוס' פסחים הנ"ל הערה 14). — והא דנדרים „שה לבית אבות לאו דאורייתא" מפרש (בהלי תרומות שם): ור"ל דהך דשה לבית אבות אי מה"ת צריך שיחשוב עליהם, או (אי לאו דאורייתא) ממילא כן ולא מהני אף אם יחשוב שלא לשחוט עליהם (ע"ש). וראה שטמ"ק נדרים שם: שה לבית אבות לאו דאורייתא . . וגזירת הכתוב היא להאכיל פסח שלא למנויו בבני ביתו.

17) נסמן בהערה 12. וראה רמב"ם שם פ"ה ה"ז.

18) רמב"ם הל' ק"פ פ"ב ה"ג (מסוכה מב, ב).

19) שו"ת צפע"נ שם ס"ח „שיהי' בן דעת כהך דסוכה דף מ"ב" (ראה שם ע"ב).

20) פסחים שם.

21) וגם לפי' הר"ן (תוס' ושטמ"ק) נדרים שם דקטנים אוכלים מה"ת — הרי כתבו שאין בזה איסור דלא למנויו כי אינם בדין מינוי. ומוכח, שזהו דין רק באכילה (שמותרים לאכול מק"פ), אבל אינם שייכים לעשיית הפסח [והרי שחיטת הפסח ואכילתו שתי מצות הן — סהמ"צ להרמב"ם מ"ע נה-נו. ועוד. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 102 ואילך].

22) בשו"ע או"ח סשמ"ג ס"ח (ממג"א שם סק"ג).

שהוא משום חינוך מצוה מותר לספות לו איסור בידים כגון להאכיל פסח לקטן שהגיע לחינוך[23] אע"פ שלא נמנה עליו ואין הפסח נאכל אלא למנויו אעפ"כ כיון שמתכוין לחנכו במצות מותר [וואס דער מקור פון דעם דין איז (פון מגן אברהם[24] וועלכער ברענגט עס) פון תוס' הנ"ל].

און לויט די ביאורים הנ"ל ברמב"ם וועט אויסקומען, אז דער פסק פון אלטן רבי'ן (כדעת התוס') איז בסתירה צום פסק הרמב"ם[25].

אבער עס איז א דוחק צו זאגן אזוי: מען גלפינט ניט א דיעה החולקת על הרמב"ם,

און פון ניט מעורר זיין ע"ז בנ"כ הרמב"ם איז מובן[26] אז אלע נעמען אן פסק הרמב"ם.

ד. לכאורה וואלט מען עס גלקענט פארענטפערן, ע"פ דיוק הלשון פון (מג"א און) אלטן רבי'ן — „מותר לספות לו איסור בידים כגון להאכיל פסח לקטן .. אע"פ שלא נמנה עליו ואין הפסח נאכל אלא למנויו":

פון דעם לשון „אע"פ שלא נמנה עליו" (און ניט — „שאינו בר מינוי" וכיו"ב) איז משמע, אז אויך ביי א קטן איז שייך דער גדר פון מינוי, נאר דא איז עס אן אכילת דבר איסור ווייל עס רעדט זיך אין א פאל ווען (בפועל) „לא נמנה עליו".

ועפ"ז וואלט מען לכאורה גלקענט זאגן, אז דער אלטער רבי[27] נעמט אן דברי התוס' בלויז בנוגע לענין החינוך, אז מצד „חינוך מצוה" מלג מען מאכיל זיין דעם קרבן פסח צו א קטן אפילו ווען עס הייסט ביי אים א דבר איסור.

אבער דער איסור דערביי איז [ניט ווי דעת התוס', אז וויבאלד „שה לבית אבות לאו דאורייתא" טאר א קטן בכלל ניט עסן פון קרבן פסח, נאר] ווייל דא רעדט מען אין פאל ווען „לא נמנה עליו": אויב אבער דער אב האט מונה גלווען דעם קטן על פסחו, מלג (דארף) דער קטן עסן פון קרבן פסח מן התורה (ווייל ער איז איינער פון די „בני החבורה").

— ולפ"ז איז דער פסק פון אלטן רבי'ן ניט בסתירה צום פסק הרמב"ם, ווייל דער רמב"ם רעדט (כנ"ל) אין א פאל ווען „נמנה עליו", משא"כ דער אלטער רבי רעדט אין א פאל ווען „לא נמנה עליו".

ה. אבער כד דייקת — קען מען ניט זאגן אזוי (אז לויטן פסק פון אלטן רבי'ן איז דא דער גדר פון מינוי ביי א קטן),

וואלום דער מקור אז מ'האט מתיר גלווען צו מאכיל זיין א קטן פון ק"פ „שלא למנויו" מצד „חינוך מצוה", איז דאך פון דברי התוס' הנ"ל. איז בשלמא לויט שיטת התוס' אז א קטן איז ניט

23) תיבות אלו איגן במג"א. וי"ל שאדה"ז הוסיפן להדגיש הנפק"מ בין שיטת התוס' לשיטת הר"ן כו' בטעם שמותר להאכיל ק"פ לקטן ואין בזה איסור שלא למנויו — אם מותר להאכיל גם לקטן שלא הגיע לחינוך (וזהו נוסף על הנפק"מ שבמג"ח שם בחרש ושוטה).

24) או"ח שם סק"ג. וראה לקמן הערה 27.

25) ולהעיר מחידושי החת"ס על גליון השו"ע בשו"ע או"ח שם.

26) וכידוע הכלל (ראה משנה למלך הל' כלאים פ"ט הי"א) ובכ' שנסמנו בשד"ח כללי הפוסקים ס"ו סק"א) שבמקום שנ"כ הרמב"ם לא השיגו עליו ה"ז הוכחה שמסכימים לדבריו.

27) ועאכו"כ במג"א שמביאו בשם התוס', שאפ"ל (בדוחק ע"כ) שכוונתו רק להביא הוכחה מדברי התוס' להדין שמותר לספות בידים איסור לקטן כשיש בזה חינוך מצוה (אבל בנוגע לק"פ לא ס"ל כהתוס' כ"א כהר"ן כו' שמלכתחילה אין בקטן איסור דשלא למנויו).

בגדר מינוי — איז מען מוכרח צו זאגן אז מ'האט דאס מתיר געמאכט „מצד חינוך מצוה", כדי פארענטפערן די קושיא (פון תוס') „והאיך מאכיל פסח שלא למנויו":

אבער אויב מ'האלט אז מה"ת איז א קטן יע בגדר מינוי (ואכילת פסח) — מהיכי תיתי לומר אז אויב דער אב האט ניט מונה געווען בנו על פסחו, זאל מען אים מתיר מאכן „לספות לו בידים" א דבר איסור מטעם „חינוך מצוה"?!

ובפרט לויטן פסק פון אלטן רבי'ן[28] אז „לספות לו איסור בידים אסור לכל אדם מה"ת" — קומט אויס, אז דער היתר להאכילו מטעם „חינוך מצוה" — וואס חינוך איז א מצוה מד"ס[29] — איז דוחה אן איסור מה"ת[30]!

ו. דארף מען זאגן, אז לויטן פסק פון אלטן רבי'ן איז מה"ת ניטא קיין דין מינוי אויף א קטן.

און דאס וואס דער אלטער רבי זאגט דעם לשון „אע"פ שלא נמנה עליו" (און ניט „שאינו בר מינוי" וכיו"ב) — וועט מען דארפן מפרש זיין כוונתו:

א) אז מיט דעם לשון „שלא נמנה" מיינט ער זאגן — אז דער קטן ווערט ניט „נמנה עליו"; ד. ה. אפילו אויב דער אב האט אים מונה געווען על הפסח, איז „לא נמנה" — ער איז ניט בגדר מינוי[31].

ב) ועוד יש לומר, אז דער לשון מיינט כפשוטו, אז דער אב האט אים ניט מונה געווען; ואע"פ אז ער איז סיי־ווי ניט בגדר מינוי — וואלט אבער געווען א קס"ד וסברא אז מ'זאל אים מוזן מונה זיין מצד חינוך בכדי אים צו מאכיל זיין פון ק"פ (און דאס קומט דער אלטער רבי שולל זיין, אז „אע"פ שלא נמנה עליו" מעג מען אים מאכיל זיין פון ק"פ).

דער ביאור בזה: גלייך נאך דעם דין הנ"ל (בנוגע לק"פ) איז דער אלטער רבי ממשיך: „אבל מצוה שלא שייך בה חינוך דהיינו שלא יוכל לעשותה כשיגדל . . אע"פ שזהו צורך מצוה מ"מ כיון שכשיגדל יאסור לו לכן גם עכשיו אסור".

ומהאי טעמא זיינען פארען דיעות[32], אז בנדו"ד, וויבאלד אז א גדול טאר ניט עסן פון ק"פ בלי מינוי, איז אויך דער היתר מטעם „חינוך מצוה" נאר אין א פאל ווען אביו האט אים „מונה" געווען.

[אדער באופן אחר קצת: עס וואלט געווען א קס"ד, אז ווען איז מען דוחה דעם איסור מה"ת „לספות לו בידים"

---

28) שו"ע או"ח שם ס"ה. — משא"כ בתוס' פסחים הנ"ל לא נאמר דלספות לו איסור בידים הוא איסור מה"ת. וראה אנציקלופדיה תלמודית ע' חינוך סי"ב (ע' קצה) ואי"ג.

29) שו"ע אדה"ז שם ס"ב. הל' ת"ת לאדה"ז בתחלתן. ואי"ג.

30) והרי המדובר כאן באיסור שלא למנויו שהוא איסור דאורייתא. וראה דו"ח רעק"א מערכה ח' (ד"ה והשער המלך), יד דוד וס' שהובאו בשטמ"ק פסחים (להר"י גרשוני) על דברי התוס' שם — שקו"ט אי"ך מותר לספות איסור מה"ת משום חינוך דרבנן. וראה מנ"ח שהובא לקמן הערה 32.

31) ולהעיר מלשון המג"א שם „וכ"כ התוס' . . דמותר . . אע"פ שלא נמנה עליו" — והרי לדעת התוס', כוונת הגמ' היא שקטן אינו בגדר מינוי (גם אם מנאו על פסחו).

32) מנ"ח מצוה ז (בסופה) ועוד — ומפרש כן בתוס'. אבל במג"א ושו"ע אדה"ז מפורש „אע"פ שלא נמנה עליו", שבפשטות הכוונה שאביו לא מנאו, כבפנים.

---

*) ולהעיר, שמזה שהמנ"ח מביא שם דברי המג"א (בנוגע לחק"ש בשבת) משמע לכאורה שמפרש כן גם דעת המג"א. וצ"ל שמפרש דברי המג"א כאופן הא' שבפנים. וראה לעיל הערה 31.

צוליב „חינוך מצוה" (וואס איז נאר מד"ס), דוקא אויב די פעולת החינוך של האב איז בשלימות, ובנדו"ד — אז ער נעמט אריין דעם קטן אין עשיית הפסח דורך מינוי כר]

— זאגט דער אלטער רבי, אז „אע"פ שלא נמנה עליו" מעג ער מאכיל זיין דעם קטן צוליב חינוך[33].

וע"פ כ"ז איז הדרא קושיא לדוכתא — ווי שטימט דער פסק פון אלטן רבי'ן מיטן פסק הרמב"ם?

ז. ויש לומר דעם ביאור איז דעם, לויטן כלל וואס דער ראגאטשאווער[34] נעמט ארויס פון דעם פסק הרמב"ם הנ"ל, אז „גם[35] פטור (אַ פעולת מצוה וואס מען טוט בשעת הפטור), כיון דהפעולה שלו קיימת נפטר אף בזמן שנתחייב".

און ער ברענגט דערויף כמה דוג־מאות, ומהם:

א) פון בה"ג[36] איז משמע אז לויטן מ"ד אז קטן מוליד איז ער יוצא די מצוה פון פרו ורבו מיט די בנים שנולדו בקט־נותו[37].

ב) אן אינו יהודי וועלכער האט זיך מל געווען לשם מצוה, אע"פ אז ער טוט עס ניט לשם גירות, איז „אם נתגייר אחר כך אין צריך להטיף דם ברית"[38].

ג) די מצוה פון ידיעת התורה איז מען מקיים מיט די דברי תורה וואס מען לערנט בקטנותו, וויבאלד אז „ע"י לימוד . . יהי' לו ידיעה בגדלות"[39].

פון די דוגמאות הנ"ל איז מובן, אז די סברא פון ראגאטשאווער איז אַ באַ־זונדער ביאור[40] אויף פסק הרמב"ם הנ"ל. דאס הייסט: דאס וואס ער שרייבט „דגם פטור כיון דהפעולה שלו קיימת נפטר אף בזמן שנתחייב", מיינט ניט דוקא ביי אזעלכע מצות וואס די תורה האט בפירוש מרבה געווען אַ קטן בדין עשיית המצוה[41] (נאר ער איז אַ „פטור" — דער קטן איז ניט מחוייב בזה)

— ע"ד ווי לויטן פריערדיקן ביאור פון ראגאטשאווער, אז אַ קטן איז שייך צו עשיית הפסח מה"ת (ער קען ווערן אַ מנוי מה"ת אויף ק"פ אלס אחד מבני החבורה), נאר זייענדיק אַ קטן איז ער („פטור") ניט מחוייב אין דעם —

נאר אפילו ביי די מצות וואו מען גע־פינט ניט אז דער קטן זאל האבן אַ שייכות צו דין עשיית המצוה — איז זיין פעולת המצוה אלס קטן (ופטור), אויב זי איז קיימת (נמשכת) פטר"ט אים בשעת גדלותו.

---

33) והטעם י"ל בכמה אופנים ומהם: א) מכיון שהמינוי נעשה ע"י האב, לא שייך בזה „שמא יסרך בכך". ב) מכיון דגם אם מנאו אביו לא נעשה מנוי (מה"ת) על הפסח (מכיון שאין לו דעת) אי"צ לחנכו במינוי. ועוד.

34) הל' תרומות שם. וראה גם צפע"נ הל' מילה פ"ג סה"י. שו"ת צפע"נ הנ"ל ס"ח וסי' יד. וראה צפע"נ הל' נזירות פ"ב הי"ט (כ, א).

35) ל' הצפע"נ הל' תרומות שם (מג, סע"ג).

36) הל' כתובות.

37) צפע"נ הל' מילה שם. שו"ת צפע"נ שם ס"י. — ומביא שם (וראה גם בשו"ת שם ס"ח סוסק"א) הסלונטא ביכמות (סב, א) בגר אם מקיים סו"ר בבנים שנולדו לו בגיותו. אבל ראה טורי אבן לר"ה (כח, א) דבזה אפ"ל כי ב"נ ישנם ב„שבת". וראה מנ"ח מצוה שו.

38) צפע"נ הל' מילה שם ה"ז (ע"ש שמפרש כן ל' הרמב"ם שם).

39) שו"ת צפע"נ שם ס"י.

40) עוד ביאור בשו"ת צפע"נ שם ס"י, דהרמב"ם איירי בגדול שלא הביא ב' שערות שאז נעשה גדול למפרע. ע"ש. וצ"ע, כי דוחק הכי גדול לפרש דמ"ש הרמב"ם קטן סתם איירי בכה"ג דוקא.

41) ראה לשונו בהל' נזירות שם „כיון דאיתי' במקצת" (וכן בנדו"ד (ק"ס) כותב שם: אע"ג דאז לא הוי חיוב . . כיון דמ"מ יש בו מצוה).

און ווי די ערשטע צוויי דוגמאות הנ״ל[42] — וואָס אַ קטן איז ניט במצות פרו ורבו, ועאכו״כ מילת אינו יהודי, וואָס ער איז כלל ניט בגדר מצות מילה — ואעפ״כ זאָגט דער ראַגאַטשאָווער אַז (אויך) אין די פאַלן, וויבאַלד די „פעולה שלו קיימת נפטר אף בזמן שנתחייב״.

ועד״ז בנדו״ד (ק״פ שנשחט על הקטן): אפילו אויב מען זאָגט אַז דער קטן איז מה״ת ניט בגדר מינוי (כפסק אדה״ז הנ״ל), פונדעסטוועגן, וויבאַלד מען האָט אים מונה געווען אויפן פסח, האָט ער זיך משתתף געווען בהק״פ, און וויבאַלד אַז ק״פ איז אַן ענין וואָס „פעולה שלו קיימת״ (וכדלקמן סעיף ח־ט), פטר״ט עס אים „בזמן שנתחייב״ (בפסח שני).

ח. אַבער לכאורה פאַדערט זיך נאָך ביאור:

בשלמא אין די דוגמאות הנ״ל, איז דאָך די פעולת המצוה אַ מציאות (גשמית) — בנים, מילה, ידיעת התורה — וואָס דער „פטור״ (קטן וכו׳) האָט אויפגעמאַכט ע״י פעולתו;

משא״כ בנדו״ד — קרבן פסח — איז דאָך דער קרבן און די מצוה (ניט נאָר אכילת הפסח, נאָר) — שחיטת הפסח והקרבתו, און וויבאַלד אַז מן התורה איז אַ קטן ניט בגדר מינוי, הייסט עס דאָך, אַז מה״ת איז ביים קטן ניט געווען די מציאות ועאכו״כ די פעולת המצוה — דער קרבן איז ניט געבראַכט געוואָרן פאַרן קטן (וויבאַלד אַז ער איז ניט בגדר מינוי)[43].

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין דברי הראַגאַטשאָווער בנוגע לעשיית הפסח אַז „פעולה שלו קיימת״, דלכאורה:

ביז נאָכן זמן אכילת הפסח, איז דער ראַגאַטשאָווער[44] מבאר אַז די מצוה פון עשיית הפסח ווערט נמשך כל זמן האכילה [ווי ער ברענגט די נפק״מ להלכה, אַז עס זיינען דאָ תנאים בעת האכילה וועלכע זיינען מעכב השחיטה, וכמו: „ערלות[45] של זמן אכילת הפסח מעכבת גם לשחיטה״]:

און ווי ס׳איז מוכח דערפון גופא וואָס הפסח אינו נאכל אלא למנויו (וואָס דער מינוי מוז זיין לפני שחיטת הפסח[46]). וואָרום שחיטת הפסח און אכילת הפסח זיינען איין המשך — „הפסח . . לא בא מתחילתו אלא לאכילה״[47].

אַבער וואָס איז דער מקור צו זאָגן אַז „פעולה שלו (דעשיית הפסח) קיימת״ נאָכדעם ווי עבר זמן הפסח ואסור לעשותו ולאכלו, ומותר בחמץ וכו׳ — קיימת ביז פסח שני (וואָס דערפאַר איז „אם שחטו עליו (על הקטן) בראשון פטור (מפסח שני)״)?

---

42) משא״כ הדוגמא דידיעת התורה אפ״ל כי מכיון שיש חיוב מה״ת על האב ללמד בנו תורה נמצא שהתורה ריבתה קטן והכניסה אותו בעשיית מצוה זו. וראה שו״ת צפע״נ שם. ובכ״מ. וידועים דברי הצ״צ בס׳ פסקי דינים שלו ח״ב (חי׳ על הרמב״ם בתחלתו) ד„שמא גם על הקטן (משיכיר) יש חיוב (בת״ת) מדאורייתא״. וראה בארוכה בזה (וכן בביאור דברי הרמב״ם דקטן ששחטו עליו בראשון פטור) לקו״ש חי״ז ע׳ 233 ואילך.

43) כי מה מועילה בזה מחשבת (ומינוי) האב אם הקטן אינו בגדר מינוי כלל [ובמנ״ח שבהערה 8: „כיון דעכ״פ הי׳ חייב מדרבנן נפטר ע״י דאורייתא . . והדברים ארוכים אי דרבנן נעשה ד״ת״. וראה לקמן הערה 57].

44) צפע״נ הל׳ תרומות שם. וכן בשו״ת צפע״נ שם ס״ט. ועוד.

45) לשונו בצפע״נ הל׳ תרומות שם.

46) פסחים פט, סע״א.

47) משנה פסחים עו, ב.

ט. ויש לומר בזה:

לויטן מ"ד אז פסח שני איז רגל בפ"ע (וואס אזוי פסק'נט דער רמב"ם, כנ"ל בתחילת ס"א) — איז דאך פסח שני א חיוב בפ"ע, און דאס ווערט געוויסנט אין מנין המצות (אין רמב"ם[48]) אלס א מצוה בפ"ע

[און נאכמער: לדעת הרמב"ם אין ספר המצות שלו[49] — איז אפילו „(הזיד בראשון ו)הקריב בשני" איז ער חייב כרת, ווייל וויבאלד פ"ש איז (ניט „תשלומין מן הראשון" נאר) רגל בפ"ע, פטר'ט ער ניט דעם חיוב כרת דפסח ראשון] —

פונדעסטוועגן, איז אויך לדיעה זו, איז אויב ער האט געבראכט א פסח ראשון איז ער פטור פון פסח שני. והסברא בזה כמפורש בקרא, אז פ"ש איז איין ענין מיט פסח ראשון: ביידע זיינען כשמם: פסח — א קרבן אויף יציאת מצרים, און דער זמן ציט זיך פון זמן פסח ראשון ביז זמן פסח שני[50]. און דעריבער איז עשיית פסח ראשון א פעולה נמשכת (ניט נאר ביז זמן אכילתו, נאר) ביז פסח שני.

און דעריבער, אע"פ אז פ"ש איז א באזונדער חיוב פון פסח ראשון[51], איז דער וואס האט מקריב געווען פסחו בראשון איז ניט מחוייב בפסח שני, ווייל ער האט די פעולת הקרבן (דפ"ר) ביז פסח שני, די פעולה פון עשיית קרבן פסח (ראשון) איז קיימת ביז פסח שני.

יו"ד. עפ"ז ווערט מען אויך פאר־שטיין בנוגע צו א קטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני — ובהקדים וואס מ'האט אמאל געזעגט[52] בארוכה בנוגע א קטן בכלל:

דערפון גופא וואס תורה איז מחייב א איידן אין מצות תיכף כשיגדל — איז מוכרח צו זאגן, אז די הלכות פון די מצות (ווי ק"ש, תפילין וכיו"ב) איז א קטן מחוייב צו לערנען איידער ער ווערט א גדול[53]. דאס הייסט, אז אפילו לולא דעם חיוב פון חינוך (וואס איז נאר מד"ס און איז א ציווי אויפן אב), איז מצד ציווי התורה א קטן מחוייב זיך גרייטן (בקטנותו) צו די מצות וועלכע ער ווערט אין זיי מחוייב תיכף כשיגדל[54], ווייל אנדערש וועט ער זיי ניט קענען מקיים זיין בגדלותו (וע"ד — הכשר מצוה).

---

48) בסהמ"צ ומנין המצות בריש ס' היד (מ"ע נז־נח). וכן בהכותרת להל' ק"פ. שם פ"ה ה"א.

49) מ"ע נז. — ואף שבס' היד (הל' ק"פ פ"ה ה"ב) חזר בו, פשוט שיש סברא וביאור לדעתו ראשונה בסהמ"צ שלו. וגם רש"י (פסחים צג, א ד"ה תשלומין דראשון) ס"ל כן (כפי' הצל"ח שם. אבל באור חדש לפסחים שם, דרש"י כתב כן רק לדעת ר"נ ולא לדעת רבי. ע"ש. ואכ"מ).

50) ע"ג־כ צפע"נ לרמב"ם בתחלתו (א, סע"ב) [ומקשרו עם שיטת הרמב"ם בס' היד דהזיד בראשון ועשה בשני נפטר מכרת. וע"פ המבואר בפנים אולי י"ל עד"ז גם לפמ"ש בסהמ"צ דלא נפטר]. וראה בארוכה לקו"ש חי"ח ע' 126 ואילך.

51) משא"כ למ"ד תשלומין (או תקנתא) דראשון — אין הכרח שהיא פעולה נמשכת, כי אם שהתורה נתנה תשלומין לאדם זה שלא קיים המצוה בזמנה.

52) לקו"ש חי"ז ע' 70. וראה בארוכה לקו"ש חל"ה ע' 61 ואילך (ושם ע' 65 ואילך, נת' עוד אופן בזה. ע"ש).

53) ויתירה מזה בגר שמותר בת"ת קודם שנתגייר (ראה חדא"ג מהרש"א שבת לא, א ד"ה א"ל. שו"ת רע"א סמ"א. שד"ח כללים ג, סקנ"ה (כו). שם פאת השדה ג' ס"ו סוסק"ה), ויתירה מזה — חיוב, ש„מודיעים אותו כו'" (שו"ע יו"ד סי' רסח ס"ב).

54) וכמו קטן שהגדיל בט"ו תשרי שצ"ל ולקחתם משלכם (סוכה כז, ב) וצריך ומוכרזו להכין הד"מ בקטנותו.

דערמיט האָט מען מבאר געווען[55] בנוגע דער שקו"ט הידועה[56] וועגן אַ קטן שהגדיל בפורים דערי מוקפות (ט"ו אדר) שחל בשבת, וואָס דער חיוב פון קריאת המגילה איז מען דאָן מקדים בכלל צו י"ד אדר, אַבער בנדו"ז איז ער דעמאָלט (בי"ד אדר) נאָך אַ קטן: קומט אויס, אז אַ קטן איז מקיים זיין חיוב שמחוייב בו אַלס אַ גדול — ומחוייב לקרות המגילה!

וע"פ הכלל הנ"ל איז דאָס מובן: ווי־באַלד אז כדי צו האָבן קריאת המגילה בט"ו מוז ער זי לייענען בי"ד, איז (אע"פ וואָס מצד יום י"ד עצמו איז ניט שייך אים צו מחייב זיין בקריאת המגילה, איז) אין דער קביעות אויף אים חל אַ חיוב גמור (ניט נאָר מצד חינוך) צו לייענען די מגילה בי"ד, אַלס „הכשר" צו זיין חיוב ביום ט"ו.

ע"פ הנ"ל — אז אַ קטן ווערט מחוייב מה"ת אין די ענינים וועלכע זיינען אים מכשיר לחיובו בגדלותו — יש לומר (יתירה מזו[56]) בנדו"ד:

אע"פ אז אַ קטן איז מה"ת כלל ניט שייך צו עשיית הפסח — איז אַבער אין אַ פאַל וועז הגדיל בין פ"ר לפ"ש, וואָס דעמאָלט (בשנה זו) האָט דער קטן דעם ענין פון פסח (וואָרום ער וועט דאָך ווערן אַ גדול לפני פ"ש) — איז ווי־באַלד אז פ"ר ופ"ש זיינען אויך המשך פון אין זמן (כנ"ל ס"ט), דעריבער איז ביי דעם קטן פאַראַן דער ענין פון פסח ראשון[57], אַלס הכשר צו זיין חיוב בפסח שני.

בסגנון אחר קצת: וויבאַלד פסח ראשון ופסח שני זיינען אויך ענין כנ"ל, און ער איז מחוייב אין פסח שני — איז דער חיוב פון עשיית הפסח שייך צו אים שוין בתחלת הענין, בפסח ראשון.

און דערפאַר, כאָטש ס'איז ניט שייך צו זאָגן אז ער זאָל קענען מקיים זיין מצות עשיית קרבן פסח בפסח ראשון (ווען ער איז נאָך אַ קטן) — איז אַבער דורך דעם וואָס „שחטו עליו בראשון", האָט ער די „פעולה" (ניט דעם קיום חיוב) פון הקרבת הפסח (אַלס הכשר לחיובו בפסח שני), ובמילא — „כיון דהפעולה שלו קיימת נפטר אף בזמן שנתחייב".

(משיחות מוצאי ש"פ צו, אחש"פ ומוצאי ש"פ שמיני — תשל"ט)

---

55) ראה לקו"ש שם ח"ז ע' 69. וש"נ.

56) כי בדוגמאות הנ"ל הקטן מוכרח לעשותן בקטנותו (דאא"פ באו"א). משא"כ בנדו"ד דק"פ (שאפשר להביא פ"ש).

אבל לאידך, בדוגמאות הנ"ל מחייבים את הקטן בעשיית מצוה, משא"כ בנדו"ד שאין המדובר שיש חיוב על הקטן לעשות פ"ר, כי"א רק שהוא בגדר עשיית פסח (ראשון) בקטנותו (.אם שחטו עליו"), בתור הכשר לחיובו בפ"ש.

57) ולא רק מטעם חינוך דרבנן (ראה לעיל הערה 43). — ולהעיר שע"פ המבואר בפנים יש לומר עד"ז גם בהשקו"ט הידועה בקטן שהגדיל באמצע ימי הספירה (ראה מנ"ח מצוה שו. ובארוכה לקו"ש ח"א ע' 271. ח"ח ע' 55), שספירתו בקטנותו מועילה לו מה"ת לכשיגדל. ולהעיר משו"ת ארץ צבי סי"ז. ואכ"מ.

ועד"ז יש להעיר בעוד שקו"ט כי"ב, לדוגמא בענינו — קטן שנתגדל בליל ט"ו אם מועיל המינוי בעת קטנותו (ראה מנ"ח מצוה ו סק"ב).